

Spoznajme lepšie hodnoty nášho okolia

Podrobný opis činností

---

1. Opis súčasnej situácie.

Obec Stará Bašta leží na juhu okresu Rimavská Sobota. Na jej území sa nachádza Národná prírodná rezervácia Pohanský hrad a celé územie obce patrí do Novohrad-Nógrád globálneho geoparku UNESCO, člena Globálnej a Európskej siete geoparkov, ktorý prezentuje prírodné, geologické a kultúrno-historické hodnoty tohto územia na celom svete. Z obce Stará Bašta vedie smerom do Národnej prírodnej rezervácie Pohanský hrad náučný chodník, ktorý obec vybudovala v roku 2010 a na jeho trase sú umiestnené tabule prezentujúce prírodné a geologické hodnoty tohto územia. Na vrchole Pohanského hradu je križovatka turistických trás: červená turistická trasa vedie cez vrchol Monosa, Obručnú, Mačaciu až do Šiatorskej Bukovinky. Zelená turistická trasa vychádza z Hajnáčky, železničná stanica a cez Pohanský hrad vedie do stredu obce Hajnáčka. Náučný chodník však končí na hranici NPR a neexistuje prepojenie medzi ním a červenou turistickou značkou – turisti na to využívajú neznačkovánú lesnú cestu.

Náučný chodník navštevuje z roka na rok viac turistov (hlavne počas rôznych podujatí, ako deň obce, Medvešský fotomaratón, túry so sprievodcom...) a jeho tabule potrebujú obnovu: drevené konštrukcie sú vplyvom poveternostných podmienok opotrebované a texty na tabuliach je potrebné aktualizovať. Vzhľadom na prepojenie náučného chodníka s červenou turistickou trasou je potrebné pri nej doplniť ďalšiu tabuľu. Jednou z geologických lokalít geoparku je aj Baštianska diatréma, ktorá doteraz nebola sprístupnená verejnosti. V rámci tohto projektu sa daná geologická lokalita sprístupní ako jedna zastávka rekonštruovaného náučného chodníka.

Geologická lokalita Baštianska diatréma sa nachádza na západnom okraji obce Stará Bašta. Predstavuje zvyšky zo sopúcha (diatrémy) vulkánu maarového typu, ktoré sú viditeľné v záreze poľnej cesty. Vzhľadom na polohu blízkeho lávového pokrovu Pohanského hradu, v súčasnosti odkryté časti diatrémy sa mohli vytvoriť okolo 300 m pod vtedajším povrchom. V spodnej časti odkryvu vystupujú megabrekie s veľkými úlomkami tachtianskych pieskovcov, jalovských vrstiev i ryodacitových tufov. Úlomky dosahujú priemer aj 5 m. Mohli sa vytvoriť aj kolapsom stien diatrémy (Konečný a kol. 2004). Vyššie sú zachované lapilové tufy so sklznutými blokmi, jemnozrnné tufity zrejme z maarového jazera a v najvyššej časti znovu lapilové tufy s bazaltovými úlomkami. Vek tejto vulkanickej štruktúry nie je známy pre absenciu bazaltovej lávy. V mäkkých pieskovcových úlomkoch a tufitoch miestni obyvatelia vyhlbili pivnice.

V okolí sa nachádzajú pasienky s teplo- a suchomilnou vegetáciou. Pasienky vplyvom stagnácie poľnohospodárstva postupne zarastajú krovínami ako trnka (*Prunus spinosa*), hloh (*Crataegus sp.*), ruža (*Rosa sp.*), hruška planá (*Pyrus pyraster*), rýchlo sa šíriacim agátom bielym (*Robinia pseudoacacia*) a agresívnymi druhmi rastlín, ako napr. smlz kroviskový (*Calamagrostis epigejos*). Na jar tu kvitne pľúcnik lekársky (*Pulmonaria officinalis*), prvosenka vyššia (*Primula elatior*), mliečnik chvojkový (*Tithymalus cyparissias*), fialky (*Viola*

sp.). Zo vzácnejších druhov sa tu vyskytuje kotúč modrastý (*Eryngium planum*), na lesných okrajoch možno nájsť kukučku vencovú (*Lychnis coronaria*) a prilbovku dlholistú (*Cephalanthera longifolia*). Tieto druhy sú vo voľnej prírode pomerne zriedkavé.

2. Vlastníctvo pozemku:

Lokalita Baštianska diatréma sa nachádza na pozemku č. E882/2, ktorý je vo vlastníctve obce.

Celý náučný chodník vedie cez nasledovné pozemky: č. C543, C544, C559, C560, C561, C562, C563, C564. Všetky pozemky sú v správe Urbárskej spoločnosti, pozemkové spoločenstvo, 980 34 Stará Bašta 141, predseda: Tibor Surányi.

3. Hlavný cieľ projektu:

Revitalizáciou náučného chodníka zlepšiť environmentálne povedomie domácich obyvateľov a návštevníkov o hodnotách Novohrad-Nógrád geoparku.

4. Vedľajšie ciele:

- zlepšenie prezentácie a propagácie našej obce ako aj geoparku,
- skvalitnenie životného prostredia v extraviláne obce,
- zlepšenie informovanosti návštevníkov,
- zvýšenie počtu návštevníkov,
- zlepšenie podmienok trávenia voľného času miestnych obyvateľov.
- vzdelávanie miestnych obyvateľov o hodnotách územia, v ktorom žijú.

5. Odôvodnenie projektu:

Projekt je v súlade s nasledovnými strategickými dokumentmi:

Program rozvoja obce Stará Bašta na roky 2015 – 2023:

Opatrenie 1.3 Vidiecky cestovný ruch

1.3.2 Starostlivosť o existujúce turistické trasy, či náučné chodníky (údržba, ohniská, oddychové miesta, propagácia na internete a pod.)

Opatrenie 2.4 Partnerstvá a prezentácia obce

2.4.1 Aktívne členstvo v Novohrad-Nógrád geoparku

Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) MAS Občianske združenie Cerovina:

Priorita č. 2: Dobudovanie a rekonštrukcia komplexnej infraštruktúry

Spoločná rozvojová stratégia trvalo udržateľného rozvoja Novohrad-Nógrád Geoparku pre obdobie 2015-2022 a Akčný plán realizácie opatrení:

Priorita 2, opatrenia 2.3 Geopark – spoločná turistická perspektíva, priorita 3, opatrenie 3.1 Rozvoj infraštruktúry, 3.2 Všetko povieme, 3.3 Geopark – naša ponuka.

Program starostlivosti o územie Novohrad – Nógrád geoparku pre obdobie 2015-2022:

Časť C Návrh umiestnenia infraštruktúry, časť D - Návrh starostlivosti o lokality geoparku, D1 Starostlivosť o živú a neživú prírodu, časť F3 Geoturistické trasy

Akčný plán pre implementáciu opatrení na zabezpečenie realizácie aktualizovanej Koncepcie

geoparkov SR:

Aktivita 1.1 Propagácia a marketing na území geoparku Novohrad- Nógrád; aktivita 1.3 Podpora zvyšovania environmentálneho povedomia verejnosti o Geoparku Novohrad-Nógrád, Banskobystrického geoparku a Banskoštiavnického geoparku; aktivita 1.5 Podpora propagácie geoparkov a ich inštitucionálne zabezpečenie; aktivita 1.12 Kultúra, história a vzdelávanie na územiach geoparkov.

6. Cieľové skupiny:

Do realizácie projektu budú od začiatku zapojení miestni obyvatelia. V obci je veľmi aktívna skupina dôchodcov, ktorá sa angažuje pri organizovaní rôznych podujatí a oni budú nápomocní aj v tomto projekte. Ďalej pri úprave a oprave jednotlivých zastávok využijeme našich dlhodobu nezamestnaných. Výsledky projektu budú prezentované na záverečnom otvorení náučného chodníka – bude to neformálne podujatie za účasti domáceho obyvateľov, ale aj našich partnerov – Správy CHKO Cerová vrchovina a združenia právnických osôb geopark Novohrad-Nógrád. Náučný chodník bude prezentovaný na web stránkach obce, ale aj na stránkach našich partnerov, aby sa čím viac turistov o ňom dozvedelo.

7. Rozsah projektu a jeho význam:

Lokálny až medzinárodný.

Keďže je obec súčasťou medzinárodného Novohrad-Nógrád globálneho geoparku UNESCO, člena Svetovej a Európskej siete geoparkov, nadobúda tento projekt až medzinárodný význam.

8. Podrobný popis aktivít realizovaných v rámci projektu:

8.1 Informačné aktivity: obec bude informovať domácich obyvateľov o pripravovanom projekte, vytipujú sa ľudia, ktorí budú pomáhať pri jeho realizácii. Počet stretnutí 1.

8.2 Príprava realizácie: na dodávateľov jednotlivých prvkov, prác a materiálov bude potrebné zrealizovať verejné obstarávanie, stanoviť vhodnú metódu podľa výšky zákazky. Počet verejných obstarávaní: 4.

8.3 Oprava oddychových miest: natretie existujúcich altánkov ochranným konzervačným prostriedkom na drevo, podľa potreby úprava terénu okolo altánku, resp. tabúl (vyčistenie, zarovnanie). Počet obnovených oddychových miest: 2.

8.4 Tabule – texty a tlač: Na tabule bude potrebné vypracovať nové texty – jednak je potrebné aktualizovať ich obsah, jednak je potrebné pripraviť texty v troch jazykoch (SK, HU, EN). Tabule budú vytlačené na materiál odolný poveternostným podmienkam. Názvy tabúl: O obci a NCH, Rastlinstvo, Živočíšstvo, Lesy, Geológia, Hospodárenie v krajine). Počet tabúl: 6.

8.5 Osadenie nových konštrukcií tabúl: okrem altánkov (tam budú dve tabule) budú na ostatných pôvodných miestach a na 1 novom mieste osadené jednotné konštrukcie tabúl v zmysle projektovej dokumentácie. Počet konštrukcií tabúl: 4

8.6 Baštianska diatréma: pôvodný náučný chodník bude rozšírený o geologickú lokalitu Baštianska diatréma. V rámci sprístupnenia lokality bude vykonané: vyčistenie profilu, terénne úpravy, osadenie otočnej náučnej tabule, stolu a lavičiek. Počet lokalít: 1, počet otočných tabúl:

1, počet stolov: 1, počet lavíc: 2.

8.7 Prepojenie NCH s turistickou trasou: vzhľadom k tomu, že momentálne náučný chodník končí na hranici CHKO, bude potrebné získať povolenie na prepojenie NCHs turistickými trasami na Pohanskom hrade vrátane povolenia na pohyb a značenie v teréne s 5. stupňom ochrany na Okresnom úrade v Banskej Bystrici. Značkovanie bude realizované v spolupráci s Klubom slovenských turistov. Počet povolení: 1, dĺžka značeného chodníka: cca 3000 m.

8.8 Sprievodca náučným chodníkom: k náučnému chodníku bude spracovaný malý sprievodca – formát A4 preložený na polovicu, ktorý bude informovať o hodnotách, ktoré sa na NCH nachádzajú. Počet vytlačených ks: 800.

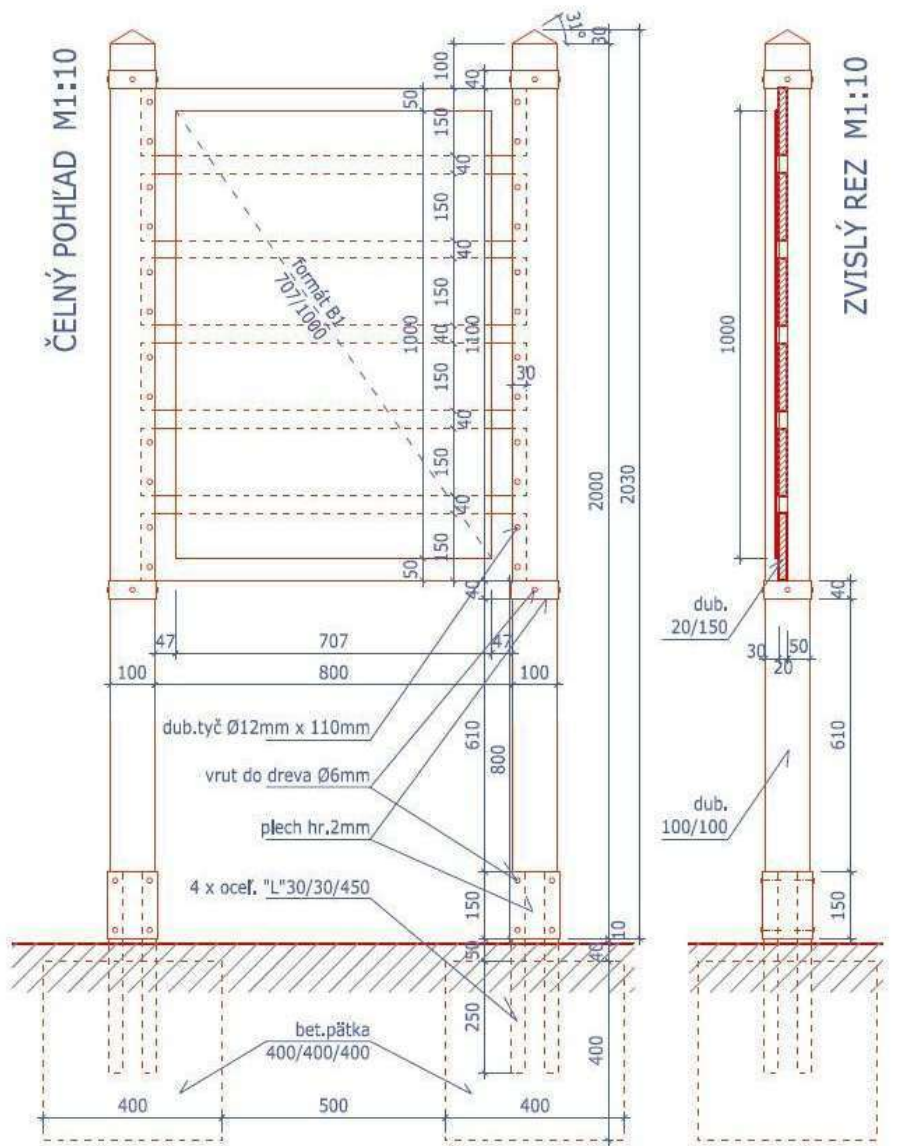
8.9 Otvorenie obnoveného náučného chodníka: neformálne podujatie za účasti obyvateľov obce, zamestnancov S-CHKO Cerová vrchovina, manažmentu a členov Novohrad-Nógrád geoparku . Počet: 1 stretnutie, počet účastníkov 20.

9. Projektová dokumentácia:

Keďže sa náučný chodník nachádza na území Novohrad-Nógrád geoparku, všetky prvky drobnej architektúry – tabule, stôl, lavice a pod. sú prevzaté z iných lokalít geoparku, aby bol zabezpečený jednotný vzhľad.

Náučná tabuľa

- Impregnačný náter dreva bezfarebný Bochemit QB, povrchová úprava dreva sľvú lazúrny náter Tikkurilla kwl,
- povrchová úprava kovu matná čierna

stojan pre tabule formátu B1

ing.arch. Peter Nižňanský

Spätná erózia

HAIBÁLD ERÓZIÓ
BACKWARD EROSION

1. Spätná erózia je druh erózie, ktorá vzniká v dôsledku zmeny podmienok, ktoré spôsobia, že voda začne tečť späť smerom k zdroju. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi. V dôsledku zmeny podmienok môže voda začať tečť späť smerom k zdroju, čo spôsobí spätnú eróziu. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi.

2. Spätná erózia je druh erózie, ktorá vzniká v dôsledku zmeny podmienok, ktoré spôsobia, že voda začne tečť späť smerom k zdroju. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi.

3. Spätná erózia je druh erózie, ktorá vzniká v dôsledku zmeny podmienok, ktoré spôsobia, že voda začne tečť späť smerom k zdroju. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi.

Spätná erózia

HAIBÁLD ERÓZIÓ
BACKWARD EROSION

1

1. Spätná erózia je druh erózie, ktorá vzniká v dôsledku zmeny podmienok, ktoré spôsobia, že voda začne tečť späť smerom k zdroju. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi.

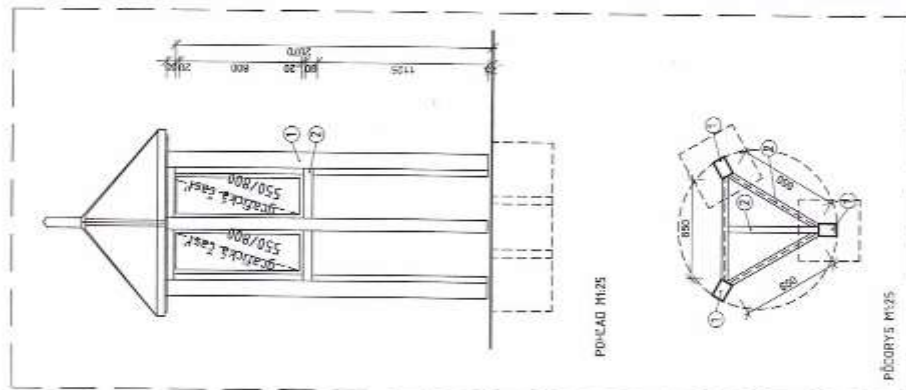
2. Spätná erózia je druh erózie, ktorá vzniká v dôsledku zmeny podmienok, ktoré spôsobia, že voda začne tečť späť smerom k zdroju. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi.

3. Spätná erózia je druh erózie, ktorá vzniká v dôsledku zmeny podmienok, ktoré spôsobia, že voda začne tečť späť smerom k zdroju. Táto erózia je typická pre územia, kde sa nachádzajú vodné nádrže, ktoré sú vybavené bezpečnými výstupmi.

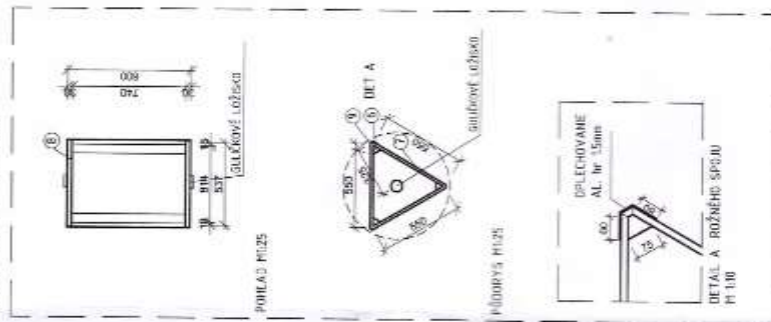
Vzhľad tabúl

A - NOSNÁ KONŠTRUKCIA INFOTABULE

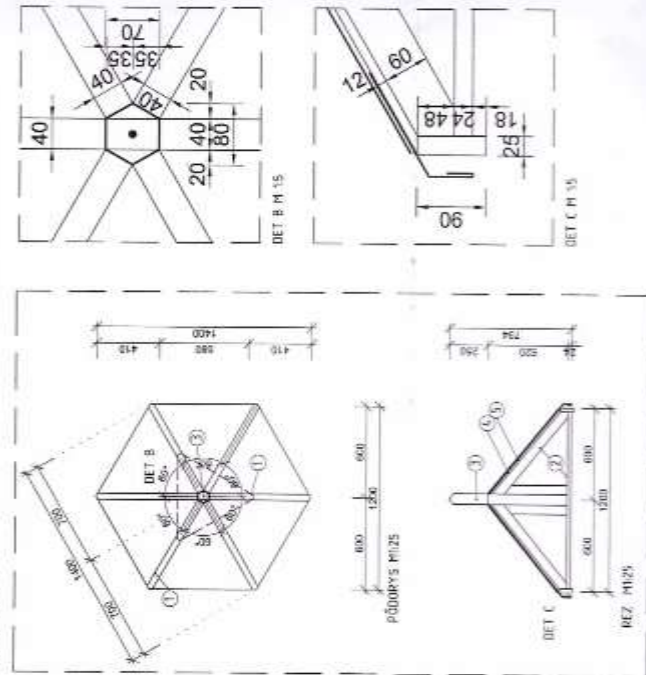
POPIS NOSNEJ KONŠTRUKCIE
1 - DREVENÉ HRANOL ŠÍRKA 120/60
2 - DREVENÁ LATA ŠÍRKA 80/40

B - OTÁČACIA ČASŤ PANELU

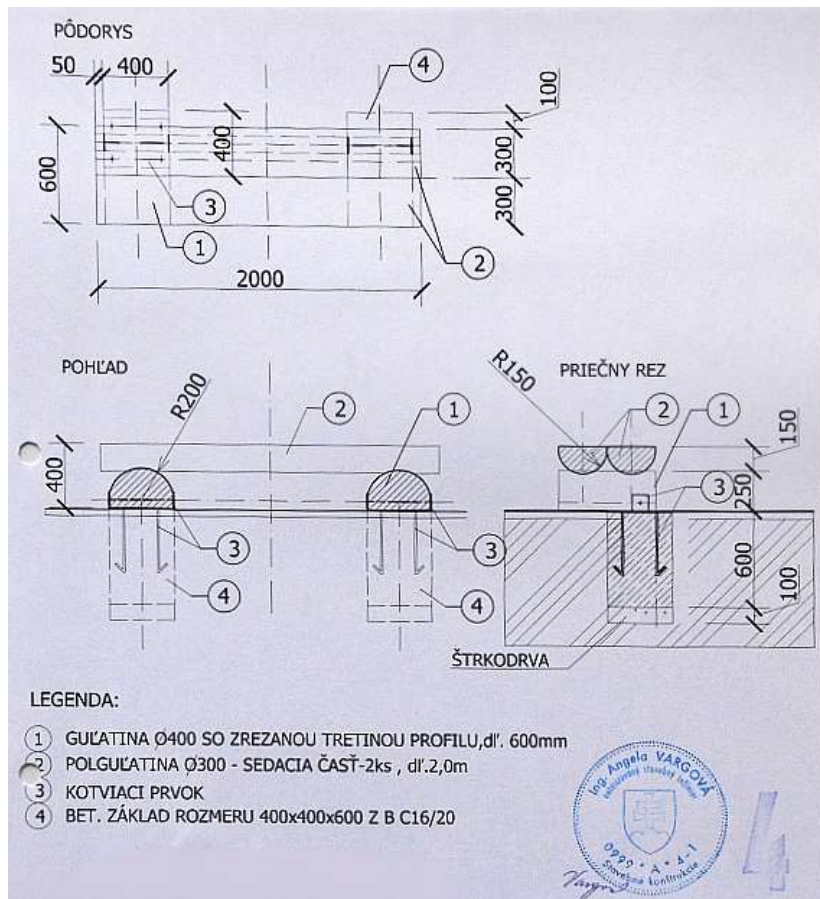
POPIS OTÁČACEJ TABULY
6 - SOTVINY HRANOL OBOJSTRANNE ZOŠKREŇE 41 124
7 - OBLKAD OSU ODSKA h= 10 mm
8 - SPODNÝ, HORNÝ ZÁKLAD LATA h= 30 mm
9 - NÁRŽNIA OPLECHOVANÉ R5 - 80 mm

C - STRECHA

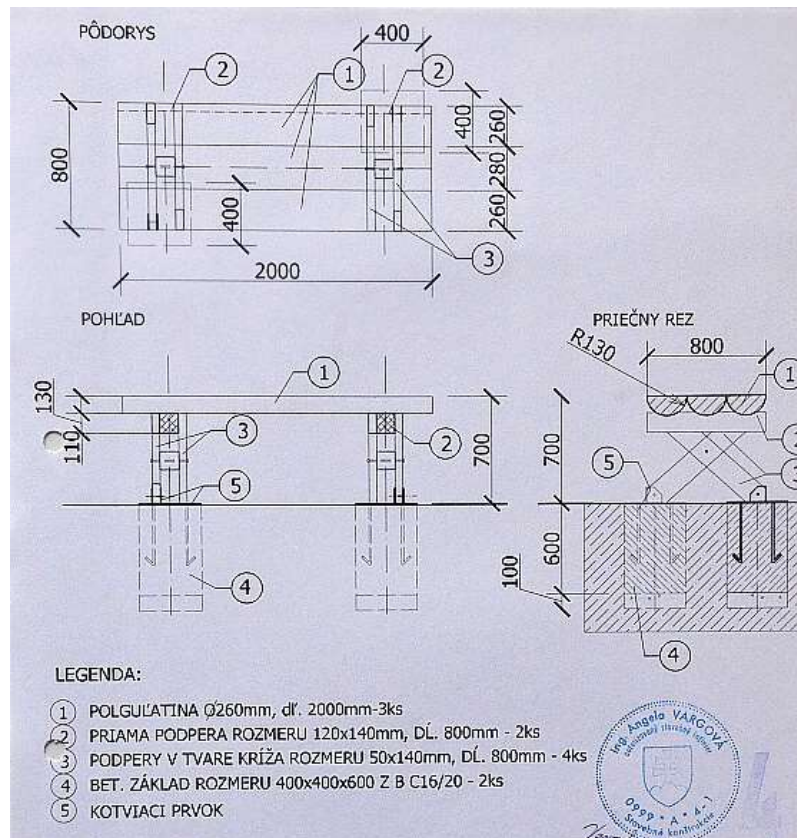

POPIS KONŠTRUKCIA STRECHY JE RIEŠENÁ AKO PILAN 50 ZÁKLADOU 6-UNOŽNÍKA 6-ÚB ODSKA h= 24 mm 50 STRANOU 925 mm KONŠTRUKCIA ŠÍRKY PLOCH Z VODVZDORNEJ PREGLEJKY h= 12 mm. KRYTINA DREVENÉ ŠINDLE PRÍPADNE ASFALTOVÉ ŠINDLE - FARBA ČERNÁ

POPIS OTÁČAVEJ INFOTABULE
- KONŠTRUKCIA JE ZD ŠPIRKOVÉHO DREVA, V PŮCORYSE ROVNOSTRANNÝ TROJUHOLNÍK
- STOLAJO NA 3 DREVENÝCH STĚPACH 80/120 h= 2070mm
- HRANOLY SÚ UCHYTENÉ HORNOCOU KOVOVÉNO U PROFILU DO ZÁKLADOV 400 1400 / 400
- OTÁČAVÝ TROJHRAN 550/800 SO STĚNAMI Z VODVZDORNEJ OSB DOSKY h= 10 mm
- UCHYTENEJ PRISKRITKOVANÍM K DREVENÝM HRANOLOM A ZÁKLADOM Z FOŠEN h= 30 mm
- MECHANICKE OTÁČANE ZABEZPEČUJE GUŤKOVÉ LCŽISKO UCHYTENÉ K PEVNEJ KONŠTRUKCII SVORNÍKOP
- PODVHOJ STRECHY - DREVENÉ ŠINDLE PRÍP. ASFALTOVÉ ŠINDLE
- POVRCHOVÁ ÚPRAVA DREVA LAZUROVAČI LAK OUB THAVY

Lavica

Stôl

10. Výsledky / výstupy projektu:

- zrevitalizovaný a rozšírený náučných chodník,
- zrevitalizované 2 oddychové miesta s altánkami,
- počet tabúľ na náučnom chodníku: 6,
- nová geologická lokalita ako súčasť NCH: 1 (vybavenosť: 1 otočná tabuľa, 1 stôl, 2 lavice),
- sprievodca náučným chodníkom: 1, počet vytlačených ks: 800,
- značenie náučného chodníka v dĺžke cca 3000 m,
- zlepšenie prezentácie a propagácie našej obce ako aj geoparku,
- skvalitnenie životného prostredia v extraviláne obce,
- zlepšenie informovanosti návštevníkov,
- zvýšenie počtu návštevníkov,
- zlepšenie poskytovaných služieb v cestovnom ruchu,
- zlepšenie podmienok trávenia voľného času miestnych obyvateľov,
- vzdelávanie miestnych obyvateľov o hodnotách územia, v ktorom žijú.

11. Zapojenosť verejnosti:

Do realizácie projektu budú od začiatku zapojení miestni obyvatelia. V obci je veľmi aktívna skupina dôchodcov, ktorá sa veľmi angažuje pri organizovaní rôznych podujatí a oni budú nápomocní aj v tomto projekte. Ďalej pri úprave a oprave jednotlivých zastávok využijeme našich dlhodobo nezamestnaných. Výsledky projektu budú prezentované na záverečnom otvorení náučného chodníka – bude to neformálne podujatie za účasti domáceho obyvateľov, ale aj našich partnerov – Správy CHKO Cerová vrchovina a združenia právnických osôb geopark Novohrad-Nógrád. Náučný chodník bude prezentovaný na web stránkach obce, ale aj našich partnerov, aby sa čím viac turistov o ňom dozvedelo.

12. Environmentálne povedomie obyvateľstva:

Realizácia daného projektu nie je možná bez aktívnej účasti miestnych obyvateľov. V rámci informačných aktivít (obecný rozhlas, webová stránka, verejné stretnutie) budú občania informovaní nielen o aktivitách projektu, ale aj o tom, prečo je potrebné starať sa o prostredie, v ktorom žijú. Obyvatelia si pozorne všimajú, že do obce vďaka náučnému chodníku na Pohanský hrad a Novohrad – Nógrád geoparku zavíta čoraz viac turistov, ktorí si všimajú nielen prírodné krásy, ale aj vzhľad našej dedinky.

Metodickými podkladmi pre tvorbu propagačno-náučných materiálov sú strategické dokumenty Novohrad-Nógrád geoparku, Program starostlivosti o územie Novohrad – Nógrád geoparku pre obdobie 2015-2022, ktorá obsahuje kapitolu Návrh zásad environmentálneho vzdelávania, výchovy a propagácie V rámci tejto kapitoly sú o.i. spracované časti, ako Vymedzenie pojmov ekológia, environmentalistika, priority ekológie a environmentálnej výchovy, Základné princípy a ciele environmentálneho vzdelávania a výchovy v geoparku, Výskum, informačné a vzdelávacie vedecké aktivity, Odborná garancia vzdelávania, Programy environmentálneho vzdelávania, Vzdelávacie a propagačno-prezentačné materiály.

V časti Geoturistické trasy sú stanovené podmienky na budovanie trás. Jednotlivé

lokality geoparku musia byť zosieťované systémom turistických trás „priateľských k životnému prostrediu“, čiže predovšetkým pôjde o pešie, cykloturistické, jazdecké trasy, menej mototuristické trasy. Na všetkých trasách je nevyhnutné obnoviť, resp. dobudovať značenie a patričnú infraštruktúru: oddychové miesta s vybavením (prístrešky, lavičky, smetné koše, informačné panely).

Osobitnú časť geoturistických trás tvoria náučné chodníky (NCH) – ide väčšinou a pešie, menej náročné trasy, ktoré plnia dôležitú osvetovo – vzdelávaciu funkciu, preto nosná časť náučného chodníka – náučné tabule by mali spĺňať viaceré kritériá (je s nimi potrebné oboznámiť všetkých budovateľov NCH):

- všetky tabule musia mať jednotný dizajn – je potrebné rešpektovať oficiálny design manuál geoparku;
- tabule okrem názvu a loga geoparku musia obsahovať logá UNESCO GGN;
- na každej tabuli by mal byť názov chodníka;
- na úvodnej tabuli by mala byť prehľadná mapa trasy náučného chodníka aj s označením umiestnenia jednotlivých tabúl. Na ostatných tabuliach by vždy mala byť orientačná mapka, kde sa človek v rámci NCH nachádza;
- číslovanie tabúl – nielen poradové číslo, ale aj z akého celkového počtu tabúl – čiže, nie tabuľa č. 2 ale tabuľa č. 2/10;
- na tabuli by mala byť uvedená aj celková dĺžka trasy náučného chodníka;
- text na tabuliach by sa mal riadiť heslom „menej je viac“. Preferovať málo textu – skôr heslovite, radšej voliť názorné veci, ako fotografie, nákresy, grafické vysvetlenia javov;
- text by mal byť zrozumiteľný bežnému návštevníkovi, nie odborníkovi. Voliť jednoduchšie výrazy, aby boli zrozumiteľné aj deťom;
- texty je potrebné písať do užších blokov – keď je široký blok textu a človek stojí blízko pri tabuli, vzhľadom na jeho zorné pole sa mu široký text zle číta – musí lietať pohľadom (a aj hlavou) od jedného po druhý okraj textu;
- obsah tabule by mal korešpondovať s okolím, v ktorom sa tabuľa nachádza;
- texty by mali byť minimálne (slovenčina, maďarčina, angličtina). Je potrebné dbať na kvalitnú angličtinu – dať si pozor na automatické preklady z google;
- na každom paneli by mal byť uvedený autor NCH, plus logá a kontakty;
- tabule by mali byť vyrobené z prírodných a odolných, najlepšie miestnych materiálov.

13. Fotodokumentácia:

Trasa náučného chodníka

Poloha Baštianskej diatrémy

Baštianska diatréma – súčasný stav

Baštianska diatréma – súčasný stav

Altánok na náučnom chodníku – súčasný stav

Tabuľa na náučnom chodníku – súčasný stav

Tabuľa na náučnom chodníku – súčasný stav

Tabuľa na náučnom chodníku – súčasný stav

Tabuľa na náučnom chodníku – súčasný stav

Medvešský fotomaratón 2016 v Starej Bašte